УДК 167.22:619:116 – 006.446:636.2 (477)
© 2013

Аранчій С. В., кандидат ветеринарних наук
Рудяшко Д. О., аспірант*
Полтавська державна аграрна академія

ЕПІЗООТОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ЛЕЙКОЗУ ВРХ В УКРАЇНІ, ПОЧИНАЮЧИ З 2000 РОКУ ПО ОСІНЬ 2012 РОКУ

Рецензент – кандидат ветеринарних наук О. С. Міланко

Наведені дані результатів епізоотологічного моніторину лейкозу ВРХ в Україні, починаючи з 2000 року і по вересень 2012 року. На основі звітності ветеринарно-санітарної служби України станом на листопад 2012 р., в Україні нараховується 2316 хворої на лейкоз великої рогатої худоби, що на 3006 тварин менше, ніж на цей час минулого року. Неблагополучні з лейкозу господарства розміщені в чотирьох областях України – Донецькій, Луганській, Рівненській, Харківській, однак ведеться посилена боротьба із зазначеною хворобою та здійснюється звільнення вірусу з регіонів у цілому. Зробивши детальний аналіз проведення оздоровчих протилейкозних заходів, провідні науковці разом із фахівцями Державного департаменту ветеринарної медицини дійшли висновку, що для прискорення оздоровчих та профілактичних заходів із ліквідації лейкозу в господарствах України необхідно запровадити нові, ефективніші методи діагностики лейкозу, передусім ІФА і ПЛР (імуноферментний аналіз і полімеразна ланцюгова реакція).

***Ключові слова**: лейкоз, велика рогата худоба, інфікованість, дезінфекція, РІД, ІФА, ПЛР.*

Постановка проблеми. Серед вірусних захворювань сільськогосподарських тварин лейкоз великої рогатої худоби (ВРХ) займає одне з основних місць в Україні [3].

Розповсюдження лейкозу в стадах великої рогатої худоби не є винятком для жодної розведеної в Україні породи або лінії цього виду тварин.

Тваринництво при цьому несе значні матеріальні збитки: недоотримання приплоду і молока через обґрунтовану передчасну вибраковку маточного поголів'я. І, що головне, – через вживання молока від хворих тварин є потенційною небезпекою для здоров'я людини через накопичення в такому молоці канцерогенних речовин.

Проте це не вирок: за правильного підходу до справи, виконання рекомендацій державної служби ветмедицини є можливість якомога швидше оздоровити тваринництво від даної хвороби.

Незважаючи на досягнення науки в експериментальній лейкозології, у вивченні етіології та розробці методів ранньої діагностики, методичні підходи щодо проведення протилейкозних заходів упродовж тривалого часу суттєво не змінювалися.

Тому наразі назріла нагальна проблема у подальшому вивченні та вдосконаленні лікування лейкозу ВРХ, чим і обумовлений вибір теми дослідження.

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Відповідно до дії інструкцій, у яких започатковано розв'язання проблеми із профілактики та оздоровлення великої рогатої худоби від лейкозу, методичні підходи до вивчення напруженості епізоотичної ситуації можна поділити на три періоди:

- перший – визначали захворюваність за даними гематологічних та клінічних досліджень лише в господарствах, де діагноз підтверджено гістологічним методом (до 1985 року);

- другий – визначення захворюваності та інфікованості тварин вірусом лейкозу за допомогою гематологічного та серологічного методів досліджень (1986–1990 рр.);

- третій – визначення напруженості епізоотичної ситуації за допомогою даних серологічних і додатково гематологічних досліджень (1991–1999 рр.). (Аранчій С. В., 1999), (Мандигра М. С., 2000), (Куртяк Б. М., Сімонов Р. П., 1999) [1, 2, 4].

Мета досліджень: провести епізоотологічний моніторинг лейкозу ВРХ в Україні, починаючи з 2000 року по осінь 2012 року.

Завдання:

- зробити повний аналіз проведення оздоровчих протилейкозних заходів;

- порівняти епізоотологічний стан Полтавщини на фоні інших областей України.

** Науковий керівник – кандидат ветеринарних наук С. В. Аранчій*

Матеріали і методи досліджень. Стратегічно-практичні напрями роботи у боротьбі з лейкозною інфекцією в державі визначають два основні документи: Інструкція по профілактиці та оздоровленню великої рогатої худоби від лейкозу від 11.01.2008 р. № 12 – 12/14703 та Концепція щодо протиепізоотичних заходів в Україні на період до 2012 року «Завдання щодо планування та проведення протиепізоотичних заходів проти лейкозу в сучасних умовах». На даний час у державі створено необхідні умови для їх виконання: області повністю забезпечені лейкозним антигеном; щорічно проводяться семінари, стажування, підвищення кваліфікації в Інституті післядипломного навчання, але є нагальна проблема у вирішенні цього питання остаточно. Хід оздоровчих і профілактичних заходів постійно знаходиться в центрі уваги Держветслужби, однак проблема зараженості господарств вірусом існує і на сьогодні. Ця діяльність проводиться у взаємодії з регіональними держадміністраціями та власниками худоби.

Результати досліджень. На сьогодні в Україні, за останніми статистичними даними, налічується 2316 голів хворої на лейкоз великої рогатої худоби (це на 3006 тварин менше, ніж на цей період минулого року), що знаходиться в чотирьох областях України (Донецькій, Луганській, Рівненській, Харківській). Крім того зареєстровані неблагополучні з лейкозу господарства в тих областях, де ведеться посилена боротьба з даною хворобою (табл. 1). Ми бачимо, що за 12 років (із 2000 по 2012 рр.) знизилася кількість хворої худоби з 359598 до 2316 тис. хворих тварин (табл. 2, рис.).

1. Результати аналізу захворювання тварин

Області	Станом на 01.01.2012 р.		Виявлено за 7 місяців 2012 року		Оздоровлено господарств за 7 місяців поточного року	Залишилося на 01.8.2012 р.	
	неблагополучнх пунктів	хворих тварин (гол.)	неблагополучних пунктів	хворих тварин (гол.)		неблагополучних пунктів	хворих тварин (гол.)
Донецька	6	2174	0	70	3	3	1407
Київська	1	108	0	52	1	0	0
Луганська	0	0	1	78	0	1	31
Миколаївська	1	38	0	5	1	0	0
Рівненська	4	644	0	44	1	3	528
Сумська	1	201	0	35	0	1	0
Харківська	1	625	0	0	0	1	350
Усього	14	3790	**1**	**284**	6	**9**	**2316**

2. Показники динаміки неблагополучних господарств в Україні (довідково)

Роки	Станом на 01.01.2012 р.		Виявлено за 7 місяців 2012 року		Оздоровлено господарств за 7 місяців поточного року	Залишилося на 01.8.2012 р.	
	неблагополучнх пунктів	хворих тварин (гол.)	неблагополучних пунктів	хворих тварин (гол.)		неблагополучних пунктів	хворих тварин (гол.)
2011	30	6079	13	2698	11	32	5322
2010	47	8117	8	2374	9	46	7284
2009	80	14467	12	6611	23	69	12360
2008	207	33743	46	19052	70	183	28819
2007	360	60229	103	30417	104	359	47530
2006	496	86886	60	31833	81	475	77935
2005	561	113174	95	49344	69	587	100267
2004	896	148296	79	75172	170	805	133337
2003	1247	214258	161	111797	226	1182	189527
2002	1787	280950	29	115337	212	1604	275873
2001	2454	283277	57	193985	360	2151	303312
2000	3452	425109	149	295076	597	3004	325219

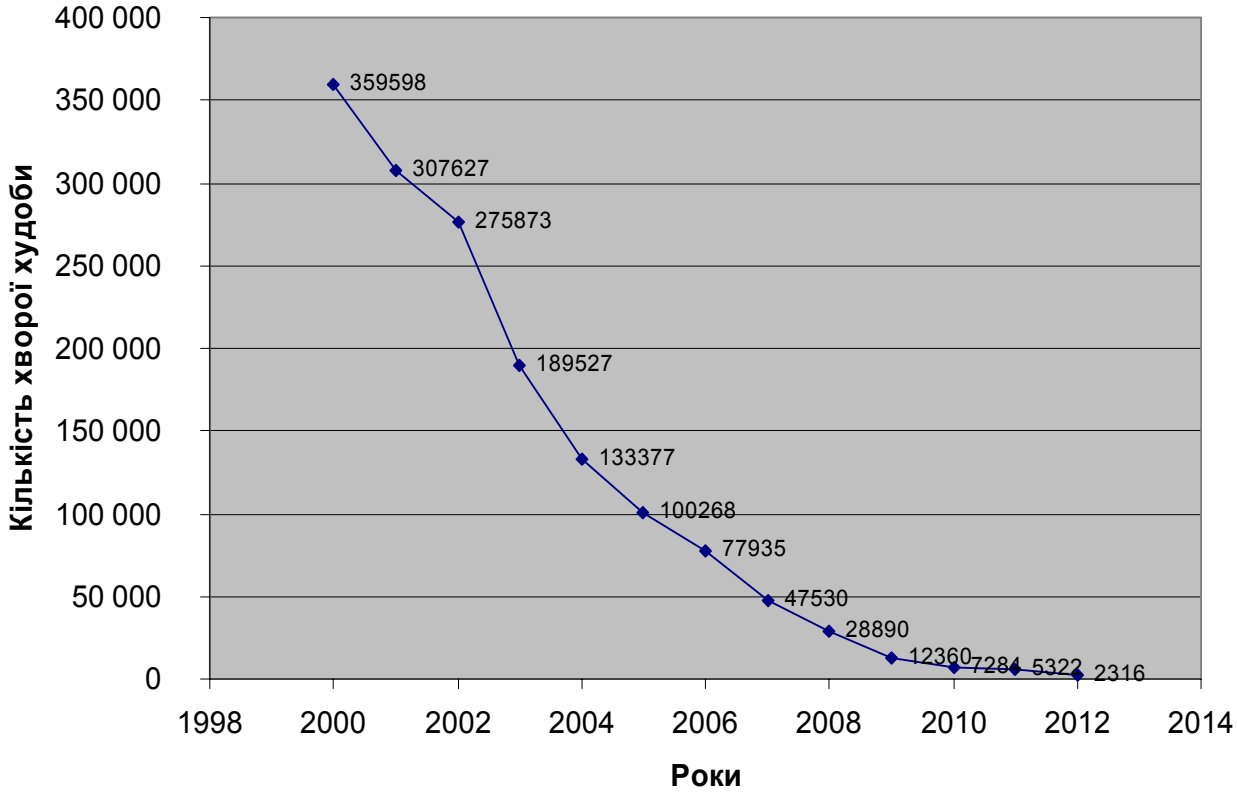

Рис. Аналіз захворювання тварин в Україні, 2000–2012 рр.

Висновки:

1. Поступово збільшується кількість і питома вага благополучних із лейкозу господарств. Станом на початок листопада 2012 року благополучні від лейкозу господарства Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Кіровоградської, Львівської, Одеської, Полтавської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської областей та м. Київ, м. Севастополь, АР Крим.

2. Зробивши детальний аналіз проведення оздоровчих протилейкозних заходів, провідні науковці разом із фахівцями Державного департаменту ветеринарної медицини дійшли висновку, що для прискорення оздоровчих більш ефективних профілактичних заходів із ліквідації лейкозу в господарствах України необхідно запровадити нові, більш ефективні методи діагностики лейкозу, передусім ІФА і ПЛР (імуноферментний аналіз та полімеразна – ланцюгова реакція).

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України (http://www.vet.gov.ua)

2. *Мандигра М. С., Куртяк Б. М., Сімонов Р. П.* Науково-практичні основи багаторічного досвіду боротьби з лейкозом великої рогатої худоби у господарствах Львівської області // Ветеринарна медицина України. – 1999. – №6. – С. 10–11.

3. *Мандигра М. С.* Епізоотологічний моніторинг, профілактика та системи ліквідації лейкозу великої рогатої худоби в Україні // Автореф. … доктора вет. наук. – Харків, 2000. – 37 с.

4. *Нагаєва Л. І., Аранчій С. В.* Діагностика та профілактика лейкозу великої рогатої худоби // Бібліотека ветер. мед. – К., 2003. – 65 с.